

Læreplan i vg3 landbruksfaget (opplæring i bedrift) (Utkast)

Læreplankode: LBF03-01

Om faget

Fagets relevans og sentrale verdier

Vg3 landbruksfaget handler om å utøve bærekraftig matproduksjon i samhandling med naturen som produksjonene er en del av. Faget skal gi lærlingene kompetanse til å stelle dyr og planter, håndtere maskiner, utstyr og annen aktuell teknologi og ta selvstendige avgjørelser. Faget skal bidra til å ivareta naturmangfold, matsikkerhet, dyrevelferd og dyre- og plantehelse slik samfunnet etterspør. Faget handler også om å produsere naturbaserte produkter og tjenester med utgangspunkt i ressursene på gården. Videre bidrar faget til å imøtekomme samfunnets behov for kompetanse gjennom å utdanne agronomer, som kan arbeide i drift og ledelse av landbruksbedrifter.

Alle fag skal bidra til å realisere verdigrunnlaget for opplæringen. Vg3 landbruksfaget skal bidra til skaperglede, engasjement og utforskertrang hos lærlingen og gi kunnskap om innovasjon og videreutvikling i landbruksbedrifter. Faget bidrar til kunnskap om sammenhengen mellom ressursbruk og det å forvalte ressursene for framtiden, for den enkelte og for fellesskapet. Vg3 landbruksfaget skal også bidra til å gi lærlingen kunnskap om hvordan landbruket som næring må forholde seg til ulike rammevilkår, om forhandlingsmodellen for norsk jordbruk, markedsregulatorenes rolle og arbeidsgiverens og arbeidstakerens plikter og rettigheter.

Kjerneelementer

Agronomi

Kjerneelementet agronomi handler om jordbruk og om jordbrukets konvensjonelle og økologiske produksjoner, produkter og ressursgrunnlag. Agronomi bygger på verdiene som jord, planter og produksjonsdyr representerer for landbruksbedriften. Agronomi handler også om jord og jordsmønn og om hvordan dette skjøttes og kultiveres for å opprettholde en bærekraftig produksjon. Agronomi handler videre om plantekultur og husdyrhold og hvordan disse kan optimaliseres innenfor rammene av krav til dyrevelferd, dyre- og plantehelse og trygg mat. Kjerneelementet handler om praktiske ferdigheter og håndlag for sikker forvaltning og videreutvikling av jord, planter og produksjonsdyr, samt bruk av ny teknologi.

Bærekraftig landbruk

Kjerneelementet bærekraftig landbruk handler om drift og forvaltning av en landbrukseiendom. Det innebærer hvordan mangfoldet av ressurser en landbruksbedrift rår over, kan forvaltes og utvikles i et langsiktig perspektiv med hensyn til natur, miljø, samfunn og klima. Kjerneelementet handler også om økonomi tilknyttet drift av landbruksproduksjoner og hvordan investeringer, vedlikehold, arbeidsinnsats og ulike tiltak og rammebetingelser påvirker det økonomiske resultatet på kort og lang sikt.

Sikkerhet og kvalitet

Kjerneelementet sikkerhet og kvalitet handler om å utføre og lede arbeidsoppgaver innenfor landbruksproduksjoner som ivaretar egen og andres helse, miljø og sikkerhet. Kjerneelementet omfatter også kunnskap om krav til dokumentasjon. Det innebærer blant annet å følge gjeldende krav og regelverk for landbruksproduksjoner gjennom kvalitetssystemet i landbruket. Videre handler kjerneelementet sikkerhet og kvalitet om trygg atferd med dyr, og om å bruke maskiner og utstyr på en måte som gjør at man unngår ulykker og belastningsskader.

Produksjon og teknologi

Kjerneelementet produksjon og teknologi handler om bruk av maskiner og teknologisk utstyr i landbruksproduksjoner. Det handler om virkemåter og bruksområder, og om verdiene som maskiner og teknisk utstyr representerer for landbruksbedriften. Videre handler det om vedlikehold og reparasjon av utstyr. Kjerneelementet handler også om hvordan bruk av ulike typer teknologi og maskiner påvirker planteproduksjon, husdyrproduksjon og dyrevelferd. Kjerneelementet handler videre om det å bruke ny teknologi for å bidra til å gi høyere presisjon, optimalisere ressursbruken og redusere miljøavtrykket fra landbruksproduksjonen.

Tverrfaglige temaer

Folkehelse og livsmestring

I vg3 landbruksfaget handler det tverrfaglige temaet folkehelse og livsmestring om å kunne ta vare på seg selv i arbeidshverdagen, av hensyn både til egen fysisk og psykisk helse og til hvordan dyrenes helse og velferd påvirkes av røkterens trivsel. Videre handler temaet om å gjøre lærlingen bevisst på risikoer og beskyttelsesfaktorer for fysisk og psykisk helse som er særlig relevante i landbruket.

Demokrati og medborgerskap

I vg3 landbruksfaget handler det tverrfaglige temaet demokrati og medborgerskap om å utvikle forståelse av organisasjoner i landbruket og om samvirkeprinsipper og muligheten til å påvirke gjennom disse demokratiske organisasjonene. Videre handler det om å kjenne til hvordan landbruket som næring forholder seg til gjeldende rammebetingelser. Det handler også om hvordan arbeidslivet er organisert for å ivareta arbeidstakere og arbeidstakeres rettigheter og plikter. Demokrati og medborgerskap handler dessuten om å forholde seg til vedtak og rammebetingelser og kunne arbeide for å påvirke og endre disse i samsvar med demokratiske spilleregler.

Bærekraftig utvikling

I vg3 landbruksfaget handler det tverrfaglige temaet bærekraftig utvikling om hvordan landbruket påvirker og påvirkes av naturen, miljøet og klimaet. Det handler om hvordan landbruket bidrar til verdiskaping i samfunnet, og hvilket ansvar landbruket har for å forvalte ressursgrunlaget for kommende generasjoner. Bærekraftig utvikling handler også om hvordan prinsipper og praksis for bærekraft kan ivaretas i landbruksproduksjoner og i forvaltningen.

Grunnleggende ferdigheter

Muntlige ferdigheter

Muntlige ferdigheter i vg3 landbruksfaget innebærer å begrunne valg og presentere produksjonsmåter, tjenester og produkter for kunder og myndigheter. Det innebærer å lytte til instruksjoner som blir gitt, delta i diskusjoner som omhandler faget, beskrive arbeidsoppgaver og instruere andre. Videre innebærer det å begrunne egne standpunkter og å bruke fagspråk i drøfting og refleksjon i faget.

Å kunne skrive

Å kunne skrive i vg3 landbruksfaget innebærer å presentere og dokumentere aktiviteter, prosesser, produkter og tjenester, og å utforme tekster tilpasset mottaker og formål. Å kunne skrive innebærer også å utarbeide dokumentasjon i henhold til internkontrollsystemer og kvalitetssystemer for en produksjon eller tjeneste. Videre innebærer det å være med på å utarbeide planer og å utforme avtaler og kontrakter.

Å kunne lese

Å kunne lese i vg3 landbruksfaget innebærer å forstå, bruke og reflektere over innholdet i arbeidsinstrukser, brukerhåndbøker, internkontrolldokumentasjon, regelverk og kvalitetskriterier. Å

kunne lese innebærer også å finne og vurdere faglig informasjon for å holde seg oppdatert om landbruksproduksjoner, relaterte temaer og utvikling av rammebetingelser for landbruk.

Å kunne regne

Å kunne regne i vg3 landbruksfaget innebærer å bruke tall og beregninger i planlegging, gjennomføring, dokumentasjon og analyse av ulike typer produksjoner og tjenester. Det innebærer å gjøre overslag over innsatsfaktorer og sammenligne forbrukt volum eller vekt med planer. Å kunne regne innebærer videre å beregne arealer, doseringer, drivstofforbruk, kostnader ved vedlikehold og andre innsatsfaktorer som har betydning for produksjonen. Det innebærer å forstå tabeller, diagrammer, enkel statistikk og enkle budsjett- og regnskapsoppstillinger, samt foreta enkle investeringsberegninger og sammenligne forskjellige anskaffelsesmetoder som kjøp eller leasing.

Digitale ferdigheter

Digitale ferdigheter i vg3 landbruksfaget innebærer å bruke digitalt produksjonsutstyr som kontroll- og måleutstyr, hjelpemidler for presisjonsjordbruk, klimastyring og forskjellige former for innendørsmekanisering. Digitale ferdigheter innebærer også å navigere på digitale flater og bruke digitale kommunikasjonsverktøy. Det innebærer å tilføre nødvendige rådata til digitale verktøy og å innhente, vurdere og tolke digital informasjon. Videre innebærer det å utvikle etisk bevissthet og vise digital dømmekraft.

Kompetansemål og vurdering

Kompetansemål og vurdering vg3 landbruksfaget

Kompetansemål

Mål for opplæringen er at lærlingen skal kunne

- planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere landbruksproduksjoner i tråd med gjeldende regelverk, standarder, kvalitetssystemer og krav til dokumentasjon og internkontroll
- planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere arbeid i en jord- og plantekultur i både flerårige og ettårige produksjoner
- planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere stell av drøvtyggende dyr og andre produksjonsdyr ut fra hensyn til avl, føring, anatomi, fysiologi, dyrevelferd og dyrehelse
- vurdere risiko ved arbeid i landbruksproduksjoner etter gjeldende regelverk for helse, miljø og sikkerhet
- vurdere jordhelse ut fra generell jordøkologi, og beskrive viktige prosesser i jord som grunnlag for å gjennomføre eventuelle tiltak for å øke biologisk mangfold og binding av karbon i jord
- gjøre rede for og beskrive likheter og forskjeller mellom konvensjonelle og økologiske produksjoner
- optimalisere kvalitet og produksjonsutbytte gjennom å utføre aktuelle arbeidsoppgaver til riktig tid og vurdere hvilke faktorer som bidrar til økt kvalitet og mattrygghet
- identifisere symptomer på mistrivsel, skader og vanlige sykdommer hos planter og dyr, kartlegge mulige årsaker, forebygge og iverksette tiltak på kort og lang sikt for god plante- og dyrehelse
- gjennomføre smitteverntiltak, utarbeide smittevernplan og håndtere skadedyr og smittsomme dyre- og plantesykdommer i tråd med gjeldende regelverk
- bruke maskiner og utstyr på en energiøkonomisk måte som tar hensyn til miljøet og klimaet, ut fra ulike agronomiske forhold og uten unødig slitasje på utstyret eller unødig belastning på jorden og vegetasjonen

- kontrollere teknisk og sikkerhetsmessig status på traktor, maskiner og utstyr, bygninger og mekaniseringslinjer
- utføre forebyggende vedlikehold på bygninger og utstyr og vurdere behovet for autorisert service og reparasjon, og ivareta sikkerheten ved varme arbeider
- sammenligne ulike mekaniseringslinjer, vurdere tilgjengelig ny teknologi, automatisering og robotisering basert på analyser av produktivitet, miljø, økonomi, dyrevelferd og muligheter for samarbeid og optimalisering av produksjoner
- bruke grunnlagsdata og anvende digitale hjelpemidler til bruk i husdyr- og planteproduksjon for å bidra til økt kvalitet og bedre økonomi i produksjonen
- planlegge, gjennomføre, vurdere og dokumentere arbeid knyttet til skjøtsel, bruk, beiting og høsting i skog, utmark og kulturlandskap etter gjeldende lover og regelverk
- bruke forvaltningsplan eller skogbruksplan til forvaltning og drift av skog eller utmark
- gjøre rede for muligheter for flerbruk av utmark og kulturlandskap og drøfte mulige interessekonflikter mellom brukere og rettighetshavere
- vurdere hvordan bærekraftig forvaltning kan ivaretas i landbruksproduksjoner, og beskrive hvordan næringsaktivitet påvirker lokalsamfunnet, miljøet og det biologiske mangfoldet
- påvise og vurdere kulturminner i utmarks- og kulturlandskapsområder etter gjeldende regelverk
- beskrive økonomiske risikofaktorer og de viktigste elementene for driftsplanlegging og økonomistyring i en landbruksvirksomhet, og vurdere tiltak som kan redusere risiko
- gjøre rede for hovedprinsippene i et regnskap, vurdere regnskapsresultat, beregne lønnsomhet og likviditet i en landbruksvirksomhet og gjøre rede for sentrale skatte- og avgiftsforhold for landbruk
- utarbeide planer for vedlikehold og investeringer, gjøre økonomiske beregninger og vurdere ulike finansieringsformer
- utarbeide en drifts- og investeringsplan, kartlegge ressurser og foreslå tiltak som kan bidra til næringsutvikling av landbruksvirksomheten
- vurdere energibruk og fornybare energikilder som en del av driftsplanlegging og økonomistyring
- planlegge og gjennomføre klimatilpassningstiltak basert på lokale forhold for å sikre landbruksproduksjonen mot klimavariasjoner og ekstremvær
- håndtere avfall og biprodukter fra en landbruksproduksjon og beskrive alternativ bruk av restråstoff fra landbruket
- gjøre rede for tilskuddsordninger i landbruket og for søknadsprosessen i støtteordninger til ulike produksjoner, tjenester, miljøtiltak og investeringer
- gjøre rede for lov- og regelverk og prosedyrer for eierskap og leie, forpakning, kjøp og overdragelse av landbrukseiendom
- utarbeide og følge beredskapsplaner, og vurdere risiko og behovet for forsikringer
- arbeide og veilede etter regelverk og avtaler som regulerer arbeidsforholdet i faget, og gjøre rede for arbeidsgiverens og arbeidstakerens plikter og rettigheter
- samarbeide for et godt fysisk og psykososialt arbeidsmiljø, og reflektere over risikofaktorer, beskyttelsesfaktorer og sammenhengen mellom arbeidsmiljøet og en bærekraftig og god drift

- vurdere omsetningskanaler for varer og tjenester i landbruket og beskrive sentrale markedsordninger
- gjøre rede for den norske landbrukspolitiske modellen, landbrukets nærings- og fagorganisasjoner, inkludert samvirketankegangen i landbruket, og drøfte muligheten til å påvirke gjennom disse demokratiske organisasjonene

Underveisvurdering

Underveisvurderingen skal bidra til å fremme læring og til å utvikle kompetanse. Lærlingene viser og utvikler kompetanse i vg3 landbruksfaget når de bruker kunnskaper, ferdigheter og kritisk tenkning til å løse arbeidsoppgaver i faget.

Instruktøren skal legge til rette for lærlingmedvirkning og stimulere til lærelyst gjennom varierte arbeidsoppgaver. Instruktøren og lærlingene skal være i dialog om lærlingenes utvikling i vg3 landbruksfaget. Lærlingene skal få mulighet til å uttrykke hva de opplever at de mestrer, og reflektere over egen faglig utvikling. Instruktøren skal gi veiledning om videre læring og tilpasse opplæringen slik at lærlingene kan bruke veiledningen for å utvikle kompetansen sin i faget.

Vurderingsordning

Sluttvurdering

Før fagprøven må alle som ikke har fulgt normalt opplæringsløp, ha bestått en skriftlig eksamen laget ut fra læreplanen i faget. Eksamen utarbeides sentralt og sensureres lokalt. Eksamen skal ikke ha forberedelsesdel.

Opplæringen i vg3 landbruksfaget skal avsluttes med en fagprøve. Alle skal opp til fagprøven, som skal gjennomføres innenfor en tidsramme på to–tre virkedager.